VILLIERS DE L'ISLE-ADAM
VERA

DOMNULUI CONTE D'OSMOY
Forma trupului îi este mai esenţială decât însăşi substanţa lui.
Fiziologia modernă

Iubirea e mai tare decât moartea, a spus Solomon: da, nemărginită e misterioasa ei putere.

Era într-o zi de toamnă, pe-nserate, în aceşti din urmă ani la Paris. Rămase în urmă după plimbarea la Bois-de-Boulogne, trăsurile, cu felinarele deja aprinse, se îndreptau spre foburgul Saint-Germain. Una din ele se opri înaintea unei mari şi aristocratice clădiri particulare, înconjurate de grădini seculare; deasupra cintrului se găsea stema de piatră cu armele străvechiului neam al conţilor d'Athol, şi anume: *scutul albastru*, *cu steaua de argint*, având deviza „Palida Victrix", sub coroana cu hermina întoarsă în afară şi cu boneta princiară. Canaturile masive se deschiseră. Un bărbat în doliu, de treizeci-treizeci şi cinci de ani, coborî din trăsură. Pe peron, servitori tăcuţi ridicau făcliile. Fără măcar să-i vadă, urcă treptele şi intră. Era contele d'Athol.

Clătinându-se, urcă scările albe care duceau spre odaia în care, în chiar dimineaţa aceea, o culcase într-un sicriu catifelat, învăluită în violete, în valuri de batist, pe doamna voluptăţii sale, pe palida lui mireasă, Vera, disperarea lui.

Sus, uşa prietenoasă se învârti pe covor; contele ridică draperia.

Toate lucrurile se găseau acolo unde contesa le lăsase în ajun. Moartea, năprasnică, lovise ca trăsnetul. Noaptea trecută iubita lui se cufundase în bucurii atât de adânci, se pierduse în îmbrăţişări atât de desfătătoare, încât inima ei, sfărâmată de plăceri, cedase: buzele ei se acoperiseră deodată cu o purpură umedă şi mortală. Abia avusese timpul, zâmbind, să-i dea soţului ei, fără a spune un singur cuvânt, o sărutare de adio; apoi, genele ei lungi, ca nişte văluri de doliu, se lăsaseră peste noaptea preafrumoasă a ochilor ei.

Ziua fără nume trecuse.

Către prânz, după oribila ceremonie din cavoul familiei, contele d'Athol dăduse drumul, la cimitir, negrei escorte. Apoi, închizându-se, singur, cu aceea care nu mai era, între cei patru pereţi de marmură, trăsese după sine uşa de fier a mausoleului.

— Pe un trepied, în faţa sicriului, ardea tămâie: – la căpătâiul tinerei defuncte o coroană luminoasă de lămpi o înstela.

Cât despre el, în picioare, cu singurul simţământ al unei duioşii fără speranţă, rămăsese acolo ziua întreagă. În amurg, pe la orele şase, părăsise locaşul sfânt. Închizând cavoul, smulsese cheia de argint şi, ridicându-se pe ultima treaptă a pragului, o aruncase binişor înăuntru. O azvârlise pe dalele interioare prin trifoiul de fier ce se găsea deasupra portalului.

— De ce asta?… Cu siguranţă în numele vreunei misterioase hotărâri de-a nu mai veni.

Şi acum vedea din nou odaia văduvită.

Sub bogatele draperii de caşmir mov, tivite pe margine cu aur, fereastra era deschisă: o ultimă rază a serii lumina marele portret al defunctei, în cadrul său de lemn vechi. Contele privi în jurul lui rochia aruncată, în ajun, pe-un fotoliu; pe cămin, bijuteriile, colierul de perle, evantaiul pe jumătate închis, flacoanele grele de parfum pe care *Ea* nu le mai respira. Pe patul de abanos cu coloanele răsucite, rămas desfăcut, lângă perna unde urma capului adorat şi divin mai era încă vizibilă printre dantele, zări batista roşită de picăturile de sânge în care tânărul ei suflet se zbătuse o clipă; pianul deschis, suportând o melodie în veci neîncheiată, florile indiene culese de ea, în seră, şi care mureau în vaze vechi de Saxa; iar la picioarele patului, pe o blană neagră, micuţii ei papuci de casă din catifea orientală, pe care strălucea, brodată cu perle, o veselă deviză a Verei: *Cine o va vedea pe Vera o va iubi*. Picioarele goale ale fiinţei mult iubite se răsfăţau în ele ieri dimineaţă, sărutate, la fiecare pas, de puful lebedelor!

— Şi acolo, acolo, în umbră, pendula, pe-al cărei arc îl sfărâmase ca să nu mai bată alte ore.

Aşadar ea plecase!… *Unde* oare?… Să mai trăieşti acum.

— La ce bun?… Era cu neputinţă, absurd.

Şi contele se cufundă cu adâncă durere în gânduri până atunci necunoscute.

Se gândea la trecut.

— Se scurseseră şase luni de la această căsătorie. Oare nu în străinătate, la balul dat de-o ambasadă, o văzuse el pentru prima dată? Ba da. Momentul acela învia foarte clar în faţa ochilor săi. Ea-i apăruse acolo, plină de strălucire; în seara aceea privirile lor se-ntâlniseră. Se recunoscuseră, în toată intimitatea lor, ca fiind din aceeaşi esenţă şi având să se iubească întotdeauna.

Vorbele dezamăgitoare, zâmbetele care observă, insinuările, toate dificultăţile pe care lumea le suscită ca să întârzie inevitabila fericire a celor care-şi aparţin, dispăruseră ca prin farmec în prezenţa paşnicii certitudini pe care-o avură în chiar clipa aceea unul cu privire la celălalt.

Plictisită de ceremonioasele şi anostele apucături ale anturajului ei, Vera venise spre dânsul de cum se ivise o primă împrejurare supărătoare, simplificând astfel, într-un mod maiestuos, manevrele banale în care se iroseşte preţiosul timp al vieţii.

O! cât de mult, chiar de la primele cuvinte, aprecierile fără rost pe care le făceau cu privire la ei indiferenţii din jurul lor se asemănau cu un stol de păsări de noapte ce se pierd în întuneric! Ce zâmbet schimbară! Ce inefabilă îmbrăţişare!

Şi totuşi firea lor era, zău, din cele mai stranii!

— Erau două fiinţe înzestrate cu simţuri minunate, dar exclusiv pământeşti. Senzaţiile stăruiau într-înşii cu o tulburătoare intensitate. Uitau de ei înşişi tot resimţindu-le. Şi dimpotrivă, anumite idei, cea de suflet, de pildă, cea de Infinit, *ba chiar cea de Dumnezeu*, erau parcă ascunse de-un văl înţelegerii lor. Credinţa atâtor oameni vii în cele supranaturale nu era pentru ei decât un subiect de vagi mirări: literă moartă de care nu se preocupau, neavând calitatea să condamne sau să justifice.

— Drept care, recunoscând că lumea le era străină, se izolaseră, de cum s-au luat, în această veche şi sumbră locuinţă particulară, unde întinderea grădinilor amortiza zgomotele de afară.

Acolo, cei doi amanţi se cufundară în oceanul bucuriilor deprimante şi perverse în care spiritul se îmbină cu trupul misterios! Epuizară violenţa dorinţelor, freamătele şi tandreţile nebuneşti. Deveniră, unul pentru celălalt, însăşi pulsaţia fiinţei lor. Într-înşii

spiritul pătrundea atât de bine trupul încât formele lor li se păreau intelectuale, iar sărutările, laţuri arzătoare, îi înlănţuiau într-o contopire ideală. Lungă orbire! Deodată, farmecul se destramă; groaznicul accident îi despărţea; braţele lor îşi desfăceau strânsoarea. Ce umbră i-o luase pe scumpa lui moartă? Moartă! nu. Oare sufletul violoncelului moare şi el odată cu geamătul corzii care se rupe?

Orele trecură.

Privea pe fereastră noaptea care progresa pe cer: iar Noaptea îi apărea *personală*; – i se părea o regină care merge cu melancolie, în exil, iar agrafa de diamant a tunicii sale de doliu, Venus, strălucea, singură, pe deasupra pomilor, pierdută în adâncul cerului albastru.

„E Vera”, îşi zise el.

Auzind acest nume pe care-l rostise încet de tot, tresări ca un om care se trezeşte; apoi, ridicându-se în picioare, privi în jurul său.

În odaie lucrurile erau acum luminate de-o licărire până atunci neprecisă, cea a unei candele, care albăstrea întunericul, şi pe care noaptea, urcată pe cer, o făcea să apară aci ca o altă stea. Era candela, cu miros de tămâie, a unui iconostas, relicvă a familiei Verei. Tripticul, dintr-un lemn vechi şi preţios, era agăţat de împletitura sa rusească de fibre, între oglindă şi tablou. O lucire a aurăriilor dinlăuntrul său cădea, tremurând, asupra colierului, printre bijuteriile de pe cămin.

Nimbul plin al Madonei în veşminte cereşti strălucea, înstelat de crucea bizantină, ale cărei liniamente subţiri şi roşii, contopite în reflex, umbreau parcă cu o tentă de sânge luciul astfel aprins al perlelor. Din frageda ei copilărie, Vera plângea, cu ochii ei mari, chipul matern şi atât de pur al Madonei moştenite, şi neputând, vai, prin firea ei, să-i consacre decât o iubire *superstiţioasă*, i-o oferea uneori, naivă, îngândurată, când trecea prin faţa candelei.

Văzând asta şi mişcat până în cel mai tainic ungher al sufletului de amintiri dureroase, contele se ridică, suflă în grabă lucirea sfântă şi, bâjbâind prin întuneric, întinse mâna spre şnur şi sună.

Un servitor apăru: era un bătrân îmbrăcat în negru: ţinea în mână o lampă, pe care-o aşeză în faţa portretului contesei. Când se întoarse, nu fără un fior de teroare superstiţioasă, îl văzu pe stăpânul său în picioare şi zâmbind ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

— Raymond, spuse liniştit contele, *astă-seară contesa şi cu mine*

suntem morţi de oboseală; ai să serveşti masa pe la orele zece.

— A, mi-am adus aminte, am hotărât să ne izolăm şi mai mult, aci, începând de mâine. În afară de tine, niciunul din servitorii mei nu trebuie să doarmă aci în casă. Ai să le dai leafa pe trei ani şi să plece cu toţii.

— Apoi, ai să pui bara la poartă; ai să aprinzi făcliile jos, în sufragerie; tu ai să ne fii de ajuns.

— În viitor nu vom primi pe nimeni.

Bătrânul îl privea cu atenţie şi tremura.

Contele aprinse o ţigară de foi şi coborî în grădină.

Pentru început, servitorul crezu că prea marea, prea deznădăjduita durere îi tulburase mintea stăpânului său. Îl cunoştea de copil; înţelese, de îndată, că o trezire prea bruscă îi putea fi fatală acestui somnambul. Şi, în primul rând, era de datoria lui să respecte o asemenea taină.

Lăsă capul în jos. O complicitate plină de devotament faţă de acest vis religios! Să asculte?… Să continue să-i servească mai departe fără a ţine seama de Moarte?

— Ce straniu gând!… Va rezista o noapte?… Mâine, mâine, vai!… A! cine ştie?… Poate!…

— La urma urmelor, o hotărâre sfântă!

— Cu ce drept stătea pe gânduri?…

Ieşi din odaie, execută întocmai ordinele primite şi, chiar în seara aceea, începu strania lor existenţă.

Era vorba să se creeze un teribil miraj.

Stinghereala din primele zile dispăru repede. Mai întâi cu stupoare, apoi printr-un fel de deferenţă şi de tandreţe, Raymond se străduise atât de mult să pară natural încât nici nu trecuseră trei săptămâni şi uneori se lăsa el însuşi înşelat de propria sa bunăvoinţă. Ideea adevărului pălea! Uneori, cuprins de-un fel de ameţeală, simţi nevoia să-şi spună că contesa murise cu adevărat. Se lăsa antrenat în acest joc funebru şi uita în fiece clipă realitatea. În curând trebui să se gândească bine ca să se convingă şi să-şi adune minţile. Îşi dădu prea bine seama că va sfârşi prin a se lăsa cu totul pradă magnetismului înspăimântător cu care contele impregna încetul cu încetul atmosfera din jurul lor. Îi era frică, o frică vagă, domoală.

Într-adevăr, d'Athol trăia absolut inconştient de moartea iubitei sale! El nu putea decât s-o găsească veşnic prezentă, atât era forma tinerei femei amestecată cu a lui. Uneori, în zilele cu soare, citea cu glas tare pe-o bancă din grădină poeziile care-i plăceau ei; alteori, seara, lângă cămin, cu cele două ceşti de ceai pe-o măsuţă, sta de vorbă cu *Iluzia* surâzătoare, aşezată, în ochii săi, pe celălalt jilţ.

Zilele, nopţile, săptămânile trecură în zbor. Niciunul nici celălalt nu ştia ceea ce făceau. Şi acum, nişte fenomene ciudate se produceau, despre care era greu să-ţi dai seama unde realul şi închipuitul se îmbină. O prezenţă plutea prin aer: o forţă se străduia să transpară, să se grefeze în spaţiul devenit indefinisabil.

D'Athol trăia două vieţi deodată, ca un iluminat. Un chip blajin şi palid, întrevăzut ca un fulger, între două clipiri, un slab acord executat deodată la pian; o sărutare care-i închide gura în clipa în care avea să vorbească, afinităţi de gânduri *feminine* ce se trezeau în el drept răspuns la cele ce el însuşi spunea, o asemenea dedublare a propriei sale fiinţe încât simţea lângă el, ca o ceaţă fluidă, parfumul ameţitor de dulce al iubitei sale, iar noaptea, între trezie şi somn, cuvinte rostite foarte încet: totul îl avertiza. Era, în sfârşit, o negaţie a Morţii ridicată la o putere necunoscută!

O dată, d'Athol o simţi şi o văzu atât de bine alături de el încât o luă în braţe: dar această mişcare o făcu să dispară.

— Copilă! murmură el zâmbind.

Şi adormi la loc, ca un amant ţinut la distanţă de iubita lui, surâzătoare şi pe jumătate adormită.

De ziua *ei*, el puse, în glumă, o floare de siminoc în buchetul pe care-l azvârli pe perna Verei.

— De vreme ce se crede moartă, spuse el.

Mulţumită adâncii şi atotputernicei voinţe a domnului d'Athol, care, prin risipa lui de iubire, făurea viaţa şi prezenţa soţiei sale în marea casă singuratică, această existenţă sfârşise prin a dobândi un farmec sumbru şi convingător.

— Nici chiar Raymond nu mai simţea niciun fel de groază, dat fiind că se obişnuise treptat cu aceste impresii.

O rochie de catifea neagră zărită la colţul unei alei; o voce veselă care-l chema în salon, un sunat dimineaţa la trezire, ca altă dată; toate

acestea îi deveniseră familiare: ai fi zis că moarta se juca de-a omul invizibil, ca un copil. Se simţea atât de mult iubită! Era foarte *firesc*.

Un an se scursese.

În seara Aniversării, contele, aşezat lângă foc, în odaia Verei, tocmai îi citise o unică povestire populară florentină: închise cartea; apoi, turnându-şi ceaiul:

— Duşca, spuse el, îţi aminteşti de Valea Trandafirilor, de malurile Lhan-ului, de castelul Quatre-Tours?… Aşa-i că această poveste ţi le-a reamintit?

Se ridică în picioare şi, în oglinda albăstrie, se văzu mai palid ca de obicei. Luă o brăţară de perle dintr-o cupă şi privi cu atenţie perlele. Oare nu le scosese Vera adineauri de pe braţ, înainte să se dezbrace? Perlele mai erau călduţe, iar strălucirea lor mai puţin vie, parcă datorită căldurii trupului. Dar opalul acestui colier siberian, care îndrăgea şi el într-atât pieptul Verei încât pălea într-un mod bolnăvicios în împletitura lui de aur, când tânăra femeie uita de el câtva timp! Pe vremuri, contesa iubea pentru acest motiv piatra asta credincioasă!… Astă-seară opalul strălucea ca şi când ar fi fost pus deoparte chiar atunci şi ca şi cum magnetismul fermecător al frumoasei defuncte l-ar mai pătrunde încă. În timp ce punea la loc colierul şi piatra preţioasă, contele atinse din întâmplare batista ale cărei picături de sânge erau umede şi roşii ca nişte garoafe culcate pe zăpadă!… Acolo, pe pian, cine întorsese oare pagina finală a melodiei de altă dată? Ce! candela sfinţită se reaprinsese, în mijlocul relicvei! Da, flacăra ei aurie lumina mistic chipul, cu ochii închişi, al Madonei! Iar aceste flori orientale, proaspăt culese, care se deschideau acolo, în vechile vaze de Siaxa, ce mână le aşezase oare în acel loc? Odaia părea într-un chip mai semnificativ şi mai intens ca de obicei veselă şi plină de viaţă. Dar nimic nu-l putea surprinde pe conte! Totul i se părea atât de normal încât nici măcar nu observă că la pendula de-un an de zile oprită suna acum ora.

În seara aceea ai fi zis, totuşi, că, din fundul beznei, contesa Vera se străduia, adorabil, să se întoarcă în această odaie plină de parfumul ei! Lăsase în ea atât de mult dintr-însa! Tot ce constituia existenţa ei o atrăgea acolo. Farmecul ei plutea în odaie; lungile violenţe săvârşite de voinţa pătimaşa a soţului ei trebuie că desfăcuseră întrucâtva

informele legături ale Invizibilului din jurul ei!…

Era *necesitată* în acea odaie. Tot ce iubea ea era acolo.

Ea trebuie să fi avut chef să vină să-şi zâmbească din nou în această oglindă misterioasă în care de atâtea ori îşi admirase chipul alb ca un crin! Blânda moartă tresărise, fără îndoială, acolo, printre violetele ei, sub lămpile stinse; divina moartă se cutremurase, în cavou, singură de tot, privind cheia de argint aruncată pe dale şi voia să vină spre el! Iar voinţa ei se pierdea în ideea de tămâie şi de singurătate. Moartea nu e ceva definitiv decât pentru cei care aşteaptă ceva de la Cel-de-sus; dar Moartea, şi Cerul, şi Viaţa, pentru ea, nu constau oare în înseşi îmbrăţişările lor? Iar sărutul singuratic al soţului ei îi atrăgea buzele, în umbră. Şi sunetul de altă dată al melodiilor, cuvintele îmbătătoare de odinioară, stofele care-i acopereau trupul şi-i păstrau parfumul, acele magice pietre scumpe care-o *doreau*, în obscura lor simpatie – şi mai ales imensa şi absoluta impresie a prezenţei sale, impresie împărtăşită în cele din urmă de lucrurile înseşi, totul o chema acolo, o atrăgea acolo de atâta timp, şi atât de insensibil încât, vindecată în sfârşit de dorminda Moarte, nu mai lipsea decât *Ea singură*! A! Ideile sunt fiinţe vii!… Contele săpase în aer forma iubirii sale, şi trebuia neapărat ca acest gol să fie umplut de singura fiinţă care-i era omogenă, altfel Universul s-ar fi năruit. Impresia trecu, în acel moment, definitivă, simplă, absolută, că *Ea trebuia să fie acolo*, *în odaie*! Contele era tot atât de liniştit convins de asta ca de propria lui existenţă, şi toate lucrurile, în jurul lui, erau saturate de această convingere. O şi vedeai acolo! Şi, *cum nu mai lipsea decât Vera însăşi*, tangibilă, exterioară, *trebuia neapărat ca ea să fie acolo* şi ca marele Vis al Vieţii şi al Morţii să-şi întredeschidă o clipă porţile infinite! Credinţa îi arăta cum drumul învierii duce până la ea! Un proaspăt hohot de râs muzical lumină cu bucuria lui patul nupţial; contele se întoarse. Şi acolo, înaintea ochilor săi, plămădită din voinţă şi din amintire, rezemată, fluidă, pe perna de dantelă, mâna ei susţinându-i părul negru şi greu, cu gura fermecător întredeschisă într-un zâmbet care făgăduia un paradis de voluptăţi, frumoasă cât să-ţi dai sufletul pentru ea, în sfârşit! contesa Vera îl privea puţin adormită încă.

— Roger!… spuse ea cu un glas care părea că vine de departe.

Se duse lângă ea. Buzele lor se contopiră într-o bucurie divină –

de toate uitătoare – nemuritoare!

Şi-şi dădură seama, *atunci*, că nu erau, în realitate, decât *o singură fiinţă*.

Ceasurile atinseră uşor, din fugă, cu zborul lor străin, acest extaz în care se contopeau, pentru prima oară, cerul şi pământul.

Deodată, contele d'Athol tresări, parcă lovit de-o reminiscenţă fatală.

— Ah! acum îmi amintesc!… zise el. Ce mi se întâmpla oare?

— Doar eşti moartă!

În clipa însăşi în care rosti aceste cuvinte, candela mistică a iconostasului se stinse. Palida lumină a dimineţii – a unei dimineţi banale, cenuşii şi ploioase – se strecură în odaie prin interstiţiile perdelelor. Lumânările se îngălbeniră şi se stinseră, lăsând fitilurile roşii să fumege cu un miros acru; focul dispăru sub un strat de cenuşă călduţă; florile se ofiliră şi se uscară în câteva clipe; balansierul pendulei îşi redobândi treptat imobilitatea. *Certitudinea* tuturor obiectelor se risipi brusc. Opalul, mort, nu mai strălucea; picăturile de sânge se ofiliră şi ele, pe batistă, lângă ea; şi topindu-se printre braţele deznădăjduite, care în zadar voiau s-o mai cuprindă, înflăcărata şi alba viziune se întoarse în văzduh şi dispăru acolo. Un slab suspin de adio, distinct, îndepărtat, ajunse până la Roger. Contele se ridică în picioare; îşi dăduse seama că e singur. Visul lui se destrămase dintr-odată; cu un singur cuvânt, rupsese firul magnetic al urzelii sale strălucitoare. Atmosfera era, acum, aceea a defuncţilor.

Întocmai ca acele lacrimi de sticlă, ilogic agregate, şi totuşi atât de trainice încât o lovitură de ciocan de lemn nu le-ar putea sfărâma, dar care se prefac într-o neaşteptată şi impalpabilă pulbere dacă li se sfarmă extremitatea mai subţire decât vârful unui ac, totul dispăruse.

— O! murmură el, aşadar s-a sfârşit!

— Pierdută!… Singură de tot!

— Care e drumul, acum, ca să ajung până la tine? Arată-mi calea care mă poate duce spre tine!…

Deodată, ca un răspuns, cu un zgomot metalic, un obiect lucios căzu din patul nupţial pe blana neagră; o rază a crâncenii lumini pământeşti îl scoase la iveală!… Părăsitul se aplecă, îl apucă, şi-un zâmbet sublim îi lumină faţa când recunoscu obiectul: era cheia

mormântului.